

Rundbrev i anledning af årets afslutning stilet til overlevende af KZ Neuengamme, til pårørende af de forfulgte af nationalsocialisternes terrorregime samt til venner af mindstedets arbejde

Prof. Dr. Oliver von Wrochem
Vorstand
Leitung KZ-Gedenkstätte Neuengamme

Telefon: 040 | 428 131 - 511
Telefax: 040 | 428 131 - 501
oliver.vonwrochem@gedenkstaetten.hamburg.de

Hamburg, i december 2024

Kære overlevende, pårørende og venner,

jeg glæder mig over at kunne berette om vores arbejde i vores rundbrev i år og dele nogle tanker og planer med jer. Under skrivningen af dette brev fandt jeg det svært at finde det rette udgangspunkt for det. Den vedvarende krig, som Rusland startede siden 2022 mod Ukraine, globale regimers voksende indflydelse, Hamas angreb på Israel den 07. oktober 2023 og den efterfølgende krig i Gazastriben belaster os alle og vores arbejde her i fonden. Også i Tyskland skærpedes de samfundspolitiske konfliktsituationer i løbet af året. Suceen af højrekstrremistiske partier og grupperinger her i landet er bekymringsvækkende og truer vores mangfoldige kultur-og erindringslandskab her i landet; og ikke bare det: Den truer grundvoldene på den menneskelige værdighed, diversitet og ligeberettigelse af vores baserende frihedsdemokratiske grundordning. Det hører til grundopgaverne af tidshistoriske mindsteder og erindringssteder at træde bestemt op mod alle antisemitiske og historierevisionistiske bestræbelser og at sætte sig ind for den udinskrænkende gyldighed af menneskerettighederne.

Derfor er vi taknemlige- og dermed skulle jeg egentlig har begyndt med i rundbrevet- at vi har så mange mennesker som jer på vores side: Følgesvende, projektpartnere og velmændende medmennesker. Bekymringen om vores demokrati optager mange mennesker. Det kan vi fornemme også i den enorme efterspørgsel af vores vandrestilling „Vold fra højre i Hamburg efter 1945“, som vi har vist i januar 2024 i Hamburgs rådhus og efterfølgende allerede på ti andre steder i Tyskland, den er blevet mødt med en fantastisk stærk interesse- den har allerede haft over 10.000 besøgende og vil blive vist på seks andre steder i fremtiden. Informationerne til gerningssteder og og de, som deltog i dem findes på et digitlt kort (www.rechtegewalt-hamburg.de) med baggrundsinformationer og oplysninger. De blev udviklet i fællesskab med forskningsstedet for tidshistorie i projektet „HAMREA (Hamburg rechts außen = Hamburg helt ud mod højre)“

Ikke bare for os som fond, men også for de mange gæster af KZ-mindstedet Neuengamme var det en stor gave, da de KZ-overlevende Livia Fränke, Dita Kraus, Helga Melmed og Barbara Piotrowska, dels med deres pårørende var kommet til os i anledning af 79-årsdagen af krigens

afslutning og befrielsen af koncentrationslejrene. De tog sig igen tid for at udveksle sig og komme i dialog med mange ungdommer i tidsvidnesamtaler under rammen af en fortællercafe. Også kunne vi atter hilse på mange pårørende af fanger fra KZ Neuengamme i år og delegerationer fra forbund og organisationer under rammen af mindeture. Imponerende var også mindehøjtidlighederne i Belgien, Frankrig og Nedrelændene i anledning af 80-årsdagen af razziaerne i Murat, Meensel-Kiezegem og Putten, hvor mange af fondens repræsentanter kunne deltage i.

De hamburgske mindeinitiativer har fundet sammen til et første netværksmøde og har udvekslet tanker over fremtidige tiltag og projekter. Det var livlige og motiverende møder, som vi gerne vil takke hjerteligt på vegne af alle deltagere.

Alle medarbejdere, som har forladt fonden i dette år, gælder vort stort tak for ders delvis mangeårige arbejde, og ligeledes vil vi også hilse alle, som har startet her i år, velkommen her på mindestedet. Navnlige vil jeg her sige farvel til Hanno Billerbeck, som har ledsaget vores arbejde fantastisk godt som repræsentant for sognets kirkelige mindstedarbejde i tolv år. I september 2024 fulgte Martin Zerrath som ny præst for mindestedet.

I vores uddannelsesprogrammer spillede også internationale forbindelser en stor rolle i år med emnet „Mindet om nationalsocialisternes forbrydelser i tider af det internationale ryk mod højre“. Vi diskuterede i november måned i anledning af det "10. forum erindringens og mindsets fremtid" og om sommeren i den internationale ungdomsworkcamp med mennesker fra elleve lande.

Vores uddannelestilbud har vi i år ligeledes udbygget på mangfoldig vis: Historiestedet Stadthaus har etableret sig i løbet af kort tid i Hamburgs mindstedeslandskab for arrangementer og uddannelestilbud og blev meget godt besøgt i år. I stedets „projektudstillingsvindue“ har allerede nogle foreninger præsenteret deres arbejde, positioner og også deres krav til byens erindrings- og mindekultur. Projektet med navnet: „Hvilken stemme har vi?“ har til formål at inkludere pårørende fra forfulgte af nationalsocialisternes terrorregime i fondens erindrings- og uddannelesarbejde på dens forskellige steder i bybilledet. Fodboldeuropamesterskabet i Hamburg har vi akkompagneret med et fleresproget dannelsesprogram. Under mottoet „Museum er at røres ved“ tilbyder vi nu også inklusive tilbud.

Ved mindstedet: "denk.mal Hannoverscher Bahnhof" kunne vi hilse på Else Baker som overlevende kvindelig sigøjner af deportationerne fra Hamburg til Auschwitz og samtidigt fremvise en Open-Air-udstilling med historiske og samtidige fotografier til deportationernes hamburgske samlingssteder. Den tysk-engelsksproglige udstillingsbroschure „....uden noget håb på hjemkomst“ står til rådighed på vores hjemmeside.

2024 har vi udvidet vores forskningsarbejde. Jeg vil gerne henvise til to bøger af vores skriftrække – sammelbindet "I politiets og forsorgens søgelys. Erfaringer af socialracistisk forfølgelse i nationalsocialismen" og monografien „Indtegnnet. Tegninger og tidsvidnerskab fra Ravensbrück og Neuengamme“. Aktuelle forskninger beskæftiger sig med emnet „Hamburgs kulturlandskab under nationalsocialismen“ – det skal præsenteres i en rådhusudstilling i 2026 – og ligeledes skrives p.t. en stor studie om sygerevieren i KZ Neuengamme. Nogle af resultaterne skal senere flyde ind i et stort forehavende, som vi er ved at forberede nu for tiden: Vi vil gerne forny tre af vores permanente udstillinger og sanere seks af de tyve bevarede bygninger af den tidligere koncentrationslejr.

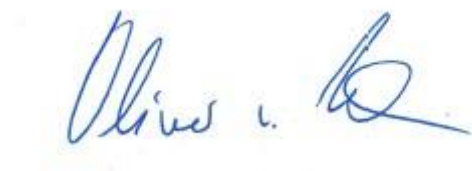
Med den digitale Remembrance Game „Erindring. Børnene fra Bullenhusen Damm“ har vi bestræbt et udforsket emne. Søgning af spor til børnemordet ved Bullenhusen Damm i form af et

computerspil er frem for alt tænkt på dens brug i skolerne. Den står til rådighed på mindstedet ved Bullenhus Damm.

Som vi iagtager, bliver emnet „Kunst og erindring“ alt vigtigere i erindringskulturen. Også vi har realiseret flere kunstprojekter i 2024: Efter den 22. februar, to-årsdagen for Ruslands angreb på Ukraine, har vi vist tegninger fra ukrainske kunstnere sammen med erindringsberetninger fra tre fanger fra Ukraine hos os. I Klinkerværket indrettede Sława Harasymowicz, kunstner og pårørende fra en polsk Neuengammefange, en multimedialinstallation fra august til december. Og som hvert år realiserede skoleelever et temporært kunstværk i erindring af de der myrdede 20 jødiske børn på det oprindelige gerningssted. Den blev åbnet under rammen af mindehøjtidelighederne i anledning af årsdagen den 20. april.

I dette år skulle vi også desværre tage afsked fra mange fra os nærtstående mennesker. Vi mindes de KZ-overlevende og tidsvidnerne Rola Sochaczewska, Salomon Birenbaum, Cornelis Feenstra, Louis Malziev, Eva Smolková-Keulemansová, Anton Rudnjew, Natan Grossmann und Lidiia Turovskaja.

På vegne af alle medarbejdere her på mindstedet ønsker jeg jer alle, at I alle kommer velbeholden ind i det nye år 2025 og at vi kan se frem til mere fredelige tider i fremtiden.

Prof. Dr. Oliver von Wrochem, Hamburg, i december 2024

Formand Vaf fonden og leder fra KZ-mindstedet i Neuengamme